

De opkomst van de regio

Verslag van het gelijknamige Boekmandebat op woensdag 15 april van 15 tot 17 uur in het gemeentehuis van Sneek. Georganiseerd door de Boekmanstichting in samenwerking met de gemeente Sneek

In het fraaie Gemeentehuis van Sneek vond woensdag 15 april 2009 het Boekmandebat plaats over culturele ontwikkelingen, overheidsbeleid en subsidiestromen in de Noordelijke provincies. Aanleiding was het verschijnen, half maart, van tijdschrift *Boekman* 78 over **'De opkomst van de regio'**.

Met circa vijftig mensen was de debatzaal aangenaam gevuld. Voorzitter van de bijeenkomst was Arno Brok, burgemeester van Sneek en voorzitter van de VNG cultuur en media-delegatie. Hij heette de bezoekers welkom en toonde zich oprecht verrast met de grote opkomst. 'Er zit zelfs een raadslid in de zaal!'

Onder zijn bezielende leiding ging een vierhoofdig panel met elkaar en met het publiek in gesprek over de vraag: bestaat er eigenlijk zo iets als dé regio? De panelleden waren Michel van Maarseveen (Drents Museum), Siart Smit (Tryater), Frans Vreeke (EuroSonic Noorderslag) en Janneke Staarink (Oerol). Voordat zij de gelegenheid kregen om zichzelf te introduceren en voor het eigenlijke debat van start ging, verwoordde Brok een aantal vragen en stellingen, ter informatie en ter prikkeling.

Vlnr. Brok, Van Maarseveen, Smit en Vreeke

Welke uitstraling hebben succesvolle organisaties als popfestival EuroSonic Noorderslag, het Drents Museum, Oerol Festival en theatergezelschap Tryater op hun omgeving? Versterken zij de culturele infrastructuur in hun regio? Hoe groot is hun invloed in termen van economisch of sociaal rendement? Zijn zij vrienden met de lokale middenstand? Wie zijn hun sponsors en subsidiënten en hoe zijn de relaties met de geldschieters? Wat is de landelijke c.q. internationale uitstraling van hun activiteiten? En, waarom komen deze organisaties bij uitstek in Assen, Groningen, Leeuwarden of op Terschelling optimaal tot bloei? Bestaat er zo iets als dé regio? Wat is de rol van provincies en gemeenten? En, wat is de rol van minister Plasterk?

In het kort mochten de gastsprekers zichzelf introduceren. Michel van Maarseveen is sinds 2002 directeur van het Drents Museum in Assen. Zijn museum ontving in 2008 maar liefst 353 duizend bezoekers vanwege de tentoonstelling 'Het terracotta leger van Xi'an – schatten van de eerste keizer van China' die plaatsvond van 2 februari tot en met 31 augustus.

Siart Smit is zakelijk leider van Tryater, één van de 9 vaste toneelgezelschappen in de Basisinfrastructuur (BIS). Ook hij noemde een aantal cijfers. Het aantal bezoekers ligt tussen de 450 en 500 duizend, waarvan de helft scholieren. Uit Den Haag ontvangt hij 1,8 miljoen euro, uit de provincie 330 duizend euro. Kaartverkoop levert 400 duizend op, overige geldschieters 100 duizend. Ze treden op in de Friese taal. Ongeveer na een jaar worden

stukken in het Nederlands aangeboden. Smit vertelde zich bewust te hebben gevestigd in het noorden, vanwege de 'eerlijker manier van werken, met minder gekonkel'. Hij is bovendien een liefhebber van zeiler, voegde hij nog toe.

Frans Vreeke is sinds 2004 directeur van de stichting Noorderslag en als zodanig producer van het EuroSonic Noorderslag, een driedaags popfestival en congres in Groningen. De geschiedenis van het festival is een regelrecht succesverhaal. Hij vertelde over het congres waarbij 2500 professionals elkaar treffen, over de 30/40 podia die circa 250 acts presenteren (waaronder 180 uit het buitenland), de aandacht tijdens het festival voor nieuw talent. De band met de stad Groningen is tweeledig. Rampzalig is het nijpend gebrek aan hotel-accommodatie gedurende het evenement, maar bemoedigend daarentegen het gemak waarmee de gemeente Groningen instemt met het tijdelijk aanmeren van drijvende hotels. In een stad als Amsterdam zou je hierbij verstrikt raken in procedures. Kortom, de korte 'regellijnen' zijn een groot voordeel van werken in de regio.

Foto: Vreeke en Staarink

Janneke Staarink, algemeen directeur van Oerol, kreeg daarna het woord over het jaarlijkse tiendaagse festival op Terschelling. In totaal zijn er 100 duizend toegangskaarten beschikbaar, vertelde ze, en is de bezetting met 85/90 procent zeer hoog te noemen. Bovendien is er ook gratis aanbod. De begroting bedraagt 3,8 miljoen euro. Meer dan de helft komt uit eigen inkomsten, zoals kaartverkoop, en 12,5 procent van het Rijk. Deze geldstroom gaat via de fondsen en jammer genoeg niet via de BIS. Oerol vindt dit onjuist en

verzet zich tegen de argumentatie van het ministerie. Op de vraag van Brok of het festival op een andere plek zou kunnen plaatsvinden dan op Terschelling, is de reactie kort: 'Nee, Oerol is volledig eilandgebonden'.

De voorzitter zal het panel een aantal stellingen voorleggen. Actief zijn in de regio is alleen maar positief en biedt enkel voordelen! Ja, dat klopt, zei Van Maarseveen, want de regio bepaalt mede de huidige succesvolle situatie van het museum. Het is ook dankzij de regio dat het museum geworden is tot wat het is. De geografische situatie van het museum is tevens een onderscheidend kenmerk. Ja én nee, reageerde Staarink. Het is en blijft lastig om vanuit de regio greep te houden op de geldstroom vanuit Den Haag. Smit wees op het gebrek aan zusterinstellingen in de regio en daarmee aan gezonde concurrentie. De deskundigen vielen elkaar bij toen Staarink de geringe doorstroming van personeel noemde. Op Terschelling is de aanwas van lokale krachten zeer klein. Vreeke noemde als voordeel van de locatie dat bezoekers niet zomaar voor een uurtje langskomen en vervolgens weer vertrekken, want daarvoor is de geografische afstand te groot. Tegelijkertijd is de geografische afstand een probleem, want Groningen is voor sommigen een brug te ver.

'Hoe moet nu verder met het Drents Museum, na het moeilijk te overtreffen succes van vorig jaar?', vroeg Brok aan Van Maarseveen. Is hij niet geïnteresseerd in een betrekking elders, iets spannends in de Randstad bijvoorbeeld? De directeur wist eigenlijk weinig leukers te bedenken dat 'zijn' museum, zegt hij. Er liggen nog genoeg uitdagingen, zo wordt het museum momenteel uitgebreid met een extra vleugel. Hij voelt zich thuis in Assen.

De ervaringen met subsidiënten zijn in het algemeen nogal positief, concludeerde de voorzitter. 'Zijn er dan geen belemmeringen qua geldstromen? Staarink reageerde: 'We doen gewoon wat we willen doen, en hebben daarbij geen gevoel van belemmeringen'. Dat neemt niet weg dat niet alle ambities financieel haalbaar zijn, voegde ze toe. Het onderhouden van internationale contacten en het uitnodigen van kunstenaars bijvoorbeeld zijn eigenlijk te kostbaar. 'Pas als er een fonds onze plannen honoreert, kunnen we deze ook uitvoeren.' Smit klaagde over de terughoudendheid van Leeuwarden. 'Gelukkig krijgen we een flinke bijdrage van het Rijk, want aan Leeuwarden hebben we niet veel'. Staarink vertelde dat de subsidie van de gemeente Terschelling weliswaar verdubbeld is van 25 tot 50 duizend euro, maar nog steeds zeer gering wanneer je het afzet tegen de enorme economische impact van het festival voor het eiland. Het voortdurend moeten legitimeren van je bestaan tegenover overheid en middenstand, het voorkauwen van de bewezen winstgevende gevolgen van Oerol, daar gaat veel tijd in zitten. 'De kruimels gaan naar de popsector', aldus Vreeke. Pop heeft zich nu eenmaal altijd in de periferie bevonden, legde hij uit. Desalniettemin zijn de contacten met provincie en gemeente zeer bevredigend. Van Maarseveen prijst zich daarentegen gelukkig met de riant bijdrage van de provincie. Op de vraag of het soort regio er toe doet was iedereen het eens: Nee, de situatie zal in Zeeland niet anders zijn dan in de noordelijke regio's. De korte lijnen zijn er overal.

Maar dan de volgende kwestie: hoe staat het met de relatie tot de Raad voor Cultuur? Zien de panelleden wel eens commissieleden tussen het publiek? 'Niet dat ik weet', reageerde Smit van Tryater. Maar hij gaat wel twee keer per jaar bij de Raad op bezoek. De Raad voor Cultuur bezoekt Oerol jaarlijks bij de opening. Ook EuroSonic Noorderslag wordt jaarlijks bezocht. 'Ook wij gaan naar Den Haag, een keer in de vier jaar', aldus Vreeke. Van Maarseveen, zelf lid van de commissie musea, benadrukt dat in ieder geval zijn museumcommissie nauwkeurig te werk gaat.

Hoe is het gesteld met de economische impact, was de volgende vraag. Van Maarseveen vertelde dat de tentoonstelling van het terracotta leger de regio circa 11,5 miljoen euro had opgeleverd. De middenstand was daar uiteraard erg blij mee, maar werkte desondanks weinig mee. Om een voorbeeld te noemen: de winkeldeuren openen op zondag om de vele duizenden bezoekers van dienst te zijn, is niet bespreekbaar, verzuchtte de museumdirecteur. Dat is jammer. Een inzamelingsactie van de middenstand met als opbrengst 6 duizend euro, hoe goed bedoeld ook, staat in schril contrast met de winst die zij dankzij het museum maken. Ook de stad Groningen heeft tijdens de festiviteiten niets te klagen. Vooral de horeca doet zeer goede zaken tijdens EuroSonic Noorderslag. 'Maar wij zien daar zelf niets van terug'. Het is goed voor de middenstand en het draagt bij aan het draagvlak. Aldus Vreeke.

Is er sprake van onderlinge samenwerking, een actief netwerk? Staarink (Oerol) zette uiteen dat er veel wordt samengewerkt met lokale partijen, waaronder ook uitvoerende artiesten. In Groningen doen ze hetzelfde. EuroSonic Noorderslag maakt zich sterk voor investeringen in talentontwikkeling, er is aandacht voor fotografie en er wordt samengewerkt met regionale partners. Van Maarseveen echter uitte zich kritisch en terughoudend. 'We werken pas samen bij concrete doelen, anders niet'.

Voorzitter Brok richtte zich tot het publiek. Voordat hij belangstellenden de microfoon bood vroeg hij naar de aanwezigheid in de zaal van één gast in het bijzonder, de heer Ruud Verschuur van het ministerie van OCW. Maar helaas, ondanks zijn aankondiging bleek hij niet aanwezig.

Verschillende bezoekers wilden reageren op het debat. Zoals Emmy Okkerse, Hoofd Opleiding Master Kunst-educatie bij de Hanzehogeschool Groningen & Noordelijke Hogeschool Leeuwarden. Zij vroeg wat de regionale vertegenwoordigers te bieden hebben aan jongeren? Het panel antwoordde dat het aan initiatieven niet ontbreekt: stageplaatsen (Oerol), samenwerken met de popopleidingen (EuroSonic Noorderslag), educatieve afdeling met programma's voor kinderen en jongeren (kinderafdeling met educatieve programma, Drents Museum).

Gerdie Klaassen, directeur Kunststation C en voorzitter van de commissie Amateurkunst en Cultuureducatie van de Raad voor Cultuur, pleitte er voor meer gebruik te maken van de inzet van studenten. 'Wij klopten aan bij de pabo, maar vingen bot', reageerde Smit van Tryater.

Rob Ligthert, secretaris Theater van het NFPK+, vroeg de panelleden of het geen tijd werd voor verbreding van de biotoop. Want de grenzen van de groei lijken te zijn gehaald aan deze discussietafel. 'Is dat dan erg?', vroeg Staarink. 'Oerol blijft zich ontwikkelen, maar we groeien van binnen, de inhoud groeit'.

Een geheel andere vraag werd gesteld door Hans Koppen, VVD-vicevoorzitter van Sneek, ('Jij zit ook overal bij!', riep Brok). 'Waarom moet de belastingbetaler opdraaien voor kunst en cultuur terwijl een relatief kleine groep aan cultuur deelneemt?' Staarink wees op de economische impact van het festival, maar dit argument wist de heer Koppen niet te overtuigen. Bijna verontschuldigend voegde Staarink toe dat ze geen last hoeft te hebben van schuldgevoelens, omdat Oerol relatief weinig geld uit Den Haag ontvangt. Smit legde uit dat kunst, en dus ook theater, simpelweg niet zonder subsidie kan bestaan. Ook Cas Smithuijsen, directeur van de Boekmanstichting, reageerde met te zeggen dat kunst- en cultuurbeleid deel uitmaakt van het voorzieningenniveau van een land.

Jos van der Zwan, concertprogrammeur en bestuurslid van de Stichting Culturele Evenementen Martinikerk Sneek, hield vervolgens een warm pleidooi voor het belang van kunst. Hij noemde kunst maatschappelijk relevant. Het onderwijs moet daarom veel meer tijd besteden aan kunst- en cultuureducatie. Hoe denken de panelleden hieraan bij te dragen. 'Hoe kunnen we Den Haag van de noodzaak overtuigen, want de jongeren zelf komen er niet mee!'

Van Maarseveen herkende zich niet in de pessimistische toon van de vragensteller. Den Haag doet zijn best, vindt hij. Kinderen tot 12 jaar hebben bijvoorbeeld straks gratis toegang tot musea.

Voorzitter Brok wilde nog terugkomen op de legitimatie-kwestie. Hij vroeg Van der Zwan of cultuurbeleid nu werkelijk noodzakelijk is. 'Natuurlijk, maar Den Haag moet betalen en zich vooral verder nergens mee bemoeien', reageerde Van der Zwan, 'want politici hebben er geen verstand van'. Volgens Klaas Smid, wethouder in de gemeente Hoogeveen, is de overheid verantwoordelijk voor het bepalen van de uitgangspunten en beleidsaccenten. Hij noemde als voorbeeld het beleid dat zich richt op de oude stadwijken in zijn gemeente en dat vruchten afwerpt. Cas Smithuijsen benadrukte dat cultuurbeleid het resultaat is van de wisselwerking tussen het veld en de politiek. Stafmedewerker van de Boekmanstichting Marielle Hendriks viel hem bij. Zij vertelde over een sympathiek initiatief van een kinderopvang waar ouders en medewerkers zich inspinnen voor cultuuraanbod. Er liggen kansen bij de kinderopvang. Smit voegde hier aan toe dat de provincies zich meer moeten inspinnen, door adhoc financiering en de oprichting van een service-bureau waar instellingen voor geld, organisatie en advisering terecht kunnen.

Het werd tijd om de middag af te sluiten. Brok concludeerde dat er eigenlijk veel tevredenheid was onder de gastsprekers. Hij concludeerde verder dat dé regio niet bestaat. De opkomst van de regio is evenwel een feit, een zichtbaar feit. De economische impact en de sociale meerwaarde voor de lokale samenleving zijn aangetoond. De regionale successen zijn goeddeels te danken aan de kunstenaars zelf en in mindere mate aan de overheid die weinig meer doet dan faciliteren.

Cas Smithuijsen kreeg het slotwoord en bedankte de voorzitter hartelijk voor zijn enthousiasmerende optreden. Zo ook de panelleden voor hun stimulerende bijdragen. Hij noemde de panelleden 'pioniers in de provincie', die allemaal hun opleiding in de Randstad hebben gevolgd, ook artistiek op de Randstad zijn georiënteerd en er hun publiek vandaan halen. 'Jullie leunen sterk op Randstedelijke advies- en vergadercultuur en expertise'. Hier is een rol weggelegd voor de provincie.

Jack van der Leden

Bibliothecaris bij de Boekmanstichting en redacteur *Boekman*